

บทที่ 2

จริยธรรมในหลักสูตร

ความคาดหวังและจุดเน้นของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นแผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถ และมวลประสบการณ์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติในวัยต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนในแต่ละระดับนั้น ผู้จัดการศึกษาจำเป็นต้องทราบถึงความคาดหวังของหลักสูตรในภาพรวมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ความคาดหวังของหลักสูตรเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่องกันดังตาราง

องค์ประกอบในการฝึกฝนทางจริยธรรม ก็คือองค์ประกอบในการศึกษานั้นเอง เพราะจริยธรรมนั้น ว่าที่จริงแล้วก็เป็นเรื่องของการศึกษาทั้งหมด หรือแทรกอยู่ในทุกส่วนของการศึกษา แทบจะเป็นตัวการศึกษาเลยก็แล้ว

พระธรรมปิฎก

ความคาดหวังของหลักสูตร : การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ท่าประโยชน์ต่อสังคม

คุณลักษณะของผู้เรียน	ประอม : พัฒนาคคนและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา มีธอมต้น : แสงหาแนวทางที่เหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์ให้สังคม	มีธอมปลาย : ลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของคน	คุณลักษณะของผลเมือง
1. พัฒนาคคน	อ่านออก เขียนได้	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดตามความเจริอทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้านและรอบรู้ทันความเจริอด้านงานเบ้าทางเทคโนโลยี	เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
1.1 มีความรู้พื้นฐาน	คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ			
1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์	บำรุงรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน	เสริมสร้างสุขภาพอนามัยส่วนตนและชุมชน	ส่งเสริมการบริการอนามัยชุมชนและการเสริมสร้างสุขภาพ	
1.3 แก้ปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัวได้	เสนอทางเลือกหลากหลายในการแก้ปัญหาของชุมชนได้	วางแผนปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของสังคมได้	
1.4 เสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่สมกัน	
1.5 มุ่งพัฒนา	รักการอ่านและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ		
2. พัฒนาอาชีพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการอ่าน และทำงานเป็น	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และรู้กระบวนการจัดการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสูงริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ
3. พัฒนาสังคม	ปฏิบัติหน้าที่ของตน			เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่บ้าน ชุมชน ประเทศและโลก	รู้เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่บ้าน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์ถึงแวดล้อม ศิลป วัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ศิลป วัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน	เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ และเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างถึงแวดล้อม ศิลป วัฒนธรรม ของประเทศ	

หลักสูตรมัธยมศึกษา มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาเยาวชนใน 3 ประการ คือ

1. พัฒนาสติปัญญาให้เจริญงอกงาม เพื่อเป็นพื้นฐานในการรับความรู้ต่อไป โดยไม่หยุดยั้ง และการนำความรู้ไปใช้
2. พัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม เพื่อความเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ
3. พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็น สำหรับการประกอบอาชีพ การพัฒนาดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตสืบไป

ความสำคัญอีกประการหนึ่ง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) รัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้ มีค่านิยม จริยธรรม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสังคมและสามารถดำรงความเป็นไทยไว้ได้ ดังจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ดังต่อไปนี้

จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

จากจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กล่าวถึงการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านค่านิยมและจริยธรรม ดังจุดหมายข้อ 4, 5, 6, และ 7 มีใจความดังต่อไปนี้

ข้อ 4 มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน

ข้อ 5 มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

ข้อ 6 มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน...

ข้อ 7 ...ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

จุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากจุดหมายของหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กล่าวถึงการจัดการการศึกษา โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะด้านค่านิยม และจริยธรรม ดังข้อความในข้อ 5, 6, 7, 8 และ 9 ดังมีใจความดังนี้

ข้อ 5 มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อ 6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน

ข้อ 7 มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

ข้อ 8 มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะในการจัดการ

ข้อ 9 เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศิลป วัฒนธรรมของประเทศ

จุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้ หลักสูตรจึงกำหนดให้มีวิชาบังคับ วิชาเลือกเสรี อยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา โดยระบุจุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษาซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับจริยธรรม ดังนี้

จุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสภาพแวดล้อม พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย และหลักธรรมของศาสนา

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้
3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรม และคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จุดประสงค์กลุ่มวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต โครงสร้างและรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการปกครอง และศาสนากับการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาของสังคม สามารถแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยใช้เหตุผล กระบวนการกลุ่ม และวิธีการที่หลากหลาย
3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรม และคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

วิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านค่านิยมและจริยธรรมอยู่ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่วางไว้ หลักสูตรจึงกำหนดให้กลุ่มวิชาสังคมศึกษา มีวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี ด้านค่านิยมและจริยธรรม ดังต่อไปนี้

วิชาบังคับเลือกชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	วิชาเลือกเสรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
1. วิชา ส 017 จริยธรรมกับบุคคล	1. ส 015 จริยธรรม 2. ส 021 ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง

วิชาบังคับแกนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	วิชาเลือกเสรีชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
1. ส 401 สังคมศึกษา 2. ส 402 สังคมศึกษา 3. ส 605 สังคมศึกษา	1. ส 027 ประวัตินักคิดที่สำคัญของโลก 2. ส 0210 ประวัติสังคมและวัฒนธรรมไทย 3. ส 041 ศาสนาสากล 4. ส 048 พระพุทธศาสนา 5. ส 049 พระพุทธศาสนา 6. ส 0410 พระพุทธศาสนา 7. ส 0411 พระพุทธศาสนา 8. ส 0412 พระพุทธศาสนา 9. ส 0413 พระพุทธศาสนา

คำอธิบายรายวิชา

เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ได้กำหนดจุดประสงค์ที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างสนับสนุนเยาวชนไทยให้มีค่านิยมและจริยธรรม พึงประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มวิชาสังคมศึกษา อันมีวิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี ดังได้กล่าวมาแล้ว หลักสูตรจึงกำหนดคำอธิบายรายวิชา เพื่อเป็นแนวในการเตรียมเนื้อหาสาระในการสอนนักเรียนให้บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา และจุดหมายของหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังจะยกตัวอย่างคำอธิบายรายวิชาบางวิชาของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังต่อไปนี้

วิชา ส ๑17 จริยธรรมกับบุคคล

ศึกษาชีวิตและงานของบุคคลที่ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม สร้างสรรค์ ความเจริญให้กับท้องถิ่น สังคมและประเทศ วิเคราะห์คุณธรรม แนวทางปฏิบัติและแนวคิดของบุคคลเหล่านั้นที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเอง ท้องถิ่น ประเทศชาติ เพื่อให้เห็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติที่ดี เห็นคุณค่าในการฝึกคุณธรรม จริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต สามารถเลือกแนวทางในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในอันที่จะพัฒนาตนเองท้องถิ่นและประเทศชาติ

วิชา ส ๑15 จริยธรรม

ศึกษาและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ควรยกย่องการปฏิบัติตนต่อ กฎหมายบ้านเมือง บิดามารดา ครู ผู้อาวุโส ความเข้าใจ เห็นคุณค่าและประพฤติปฏิบัติตนเป็นมุสลิมที่ดี

วิชา ส ๓๓๑ วิจัยและงานทางศิลปกรรมศึกษา

ศึกษาชีวิต ผลงาน และแนวคิดของบุคคลสำคัญที่โดดเด่น มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคม หรือความเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่ในระดับชาติและโลก เพื่อให้ ได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต วิธีการทำงานและผลงานของ บุคคลเหล่านั้น ชาวซึ่งในแนวคิดและผลงานที่ก่อให้เกิดประ โยชน์ต่อสังคมและ อนาคตชาติ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาตน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิชา ส ๓๓๒ สังคมศึกษา

ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสังคมในเรื่องความหมาย โครงสร้าง และการ จัดระเบียบทางสังคม

ศึกษาสังคมไทย มีเหตุ การณ์เปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของสังคม ศึกษา ลักษณะที่ต่าง ๆ ในสังคมไทย และความสอดคล้องของพฤติกรรม เพื่อให้มี ความเข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกับ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีสิ่งใหม่ในการพัฒนาสังคม

วิชา ส ๓๓๓ สังคมศึกษา

ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในเรื่องรัฐ ความ สัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมือง และระบบการปกครองที่สำคัญ

ศึกษาพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย ในระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายบทบัญญัติประจำวัน หน้าที่ งานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย

ดำเนินชีวิต หรือความร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้มีความเข้าใจในสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม เห็นคุณค่าในความคิด ความพยายามของบรรพบุรุษในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม และเห็นความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องพัฒนาตนเองและร่วมมือกับพัฒนาสังคม

กิจกรรมในหลักสูตรเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรม

กิจกรรมที่กำหนดในโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจและความถนัด โดยผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และช่วยกันแก้ปัญหา อันจะเป็นการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

กิจกรรมจึงเป็นเครื่องมือช่วยการพัฒนาสติปัญญา และลักษณะนิสัยอันดีงามแก่ผู้เรียน เพื่อการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไปในภายภาคหน้า การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่ม จะทำให้เกิดประโยชน์ด้านค่านิยมและจริยธรรมแก่ผู้เรียนหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. ได้ค้นพบความสนใจ และความถนัดที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง

